
Aruanne
„Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“
täitmisest 2016. aastal

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	3
1. Kokkuvõttev hinnang 2016. aasta tegevustest ja tulemustest	3
Valdkonna lühianalüüs	3
Tulemuste analüüs	4
Peamised kitsaskohad	5
2. Ülevaade arengukava programmide elluviimisest 2016. aastal	6
2.1. Alaeesmärk 1. Turvalisemad kogukonnad	6
2.2. Alaeesmärk 2. Tõhusama päästevõimekuse tagamine.....	7
2.3. Alaeesmärk 3. Kindlam ja kiirem abi korraldamine.....	9
2.4. Alaeesmärk 4. Kriiside ennetamine ja hädaolukorraks valmisoleku suurendamine	10
2.5. Alaeesmärk 5. Sisejulgeoleku suurendamine	11
2.6. Alaeesmärk 6. Tasakaalustatud kodakondsus- ja rändepoliitika	12
2.7. Alaeesmärk 7. Usaldusväärne ja turvaline identiteedihaldus	13
2.8. Alaeesmärk 8. Tõhusam piirihaldus	14
3. Olulised tegevused eesmärkide täitmiseks 2018.–2021. aastal.....	15

Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse 27. veebruari 2015. aasta korraldusega nr 107 kiideti heaks „Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“ (edaspidi ka *arengukava*) ning 17. novembri 2016. aasta korraldusega nr 388 „Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“ rakendusplaan aastateks 2016–2020“ (edaspidi ka *rakendusplaan*) ning arengukava täiendatud versioon. Arengukava eesmärkide elluviimiseks vajalike meetmete ja tegevuste kavandamiseks on koostatud programmid, mis kinnitati esimest korda 2015. aasta novembris siseministri käskkirjaga aastateks 2015–2019, ja teist korda 2016. aasta novembris aastateks 2016–2020. Siseturvalisuse arengukava elluviimist koordineerib Siseministeerium. Lähtudes arengukavaga kokkulepitust, on Siseministeeriumi ülesanne koordineerida arengukava täitmise aruande koostamist ja esitada see Vabariigi Valitsusele.

„Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“ on koostatud siseturvalisuse valdkonna senisest integreeritumaks juhtimiseks. Arengukavas on kindlaks määratud siseturvalisuse valdkonna võimalused, vastutusalad ja koostöövormid, mis on turvalise elukeskkonna loomise ja säilitamise aluseks. Arengukava ülesanne on aidata plaanida ministeeriumide valitsemisalade siseturvalisuse valdkonna ressursse Vabariigi Valitsuse tasandil ja saavutada niimoodi tegevuse suurem mõjus.

Arengukava üldeesmärk on tagada, et Eesti inimesed tunneksid, et nad elavad vabas ja turvalises ühiskonnas, kus igäihe väärtus, kaasatus ja panus kogukonna turvalisuse tagamise loovad ühe Euroopa turvalisima riigi. Nutikate, optimaalsete ja mõjusate lahendustega parandatakse elukeskkonda, vähendatakse ohtu elule, tervisele, varale ja põhiseaduslikule korrale ning tagatakse kiire ja asjatundlik abi.

Aruanne „Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“ täitmisest 2016. aastal on koostatud programmide elluviimisega seotud ministeeriumite esitatud andmete põhjal. Arengukava üld- ja alaeesmärkide täitmise hindamiseks tegi Sisekaitseakadeemia 2015.–2016. aastal uuringu „Siseturvalisuse arengukava 2015–2020 mõõdikute väljatöötamine“. Aruande lisana esitatud aruandetabel sisaldab detailset ülevaadet elluviidud tegevustest ja nende tulemustest.

1. Kokkuvõttev hinnang 2016. aasta tegevustest ja tulemustest

Valdkonna lühianalüüs

Üldiselt liiguti 2016. aastal arengukavas seatud sihttasemete poole.

2016. aasta mais tehtud avaliku arvamuse küsitluses osalenud inimestest 89% leidis, et Eesti on elamiseks turvaline riik. Ka oma kodu vahetut ümbruskonda peetakse üldjoontes turvaliseks (94%). Elanike hinnang Eesti turvalisusele on jäänud algtasemega samale tasemele (2014. aastal oli see 89% ja 2015. aastal 92%). Hinnang kodu vahetu ümbruse turvalisusele on aga suurenenud üle plaanitud sihttaseme (2015. aastal oli see 92% ja 2016. aastal 93,5%). Kuigi Eesti elanike meelest suurendavad nende kodukoha turvalisust kõige enam politseipatrullid tänavatel (95%), valvekaamerad avalikes kohtades (94%), peab 81% ka oluliseks sama piirkonna elanike vabatahtlike ühenduste tegevust. Pea pool elanikkonnast (45%) on ka ise osa võtnud mõnest turvalisusega seotud vabatahtlikust tegevusest või üritusest.

Samuti püsib jätkuvalt suur elanike usaldus siseturvalisust tagavate asutuste suhtes – Päästeametit usaldas mullu 96%, Häirekeskust 91% ning Politsei- ja Piirivalveametit 86% küsitlusele vastanutest. Hinnatavast 26 institutsioonist usaldavad eestimaalased kõige enam just neid asutusi, kõigi institutsioonide keskmine usaldusnäit on 64%.

Kui 2015. aastal Euroopa rändekriisi tagajärjel kerkis Eesti elanike arvates kõige tähtsamaks probleemiks, millega Eesti riik vastamisi seisab, sisseränne, siis 2016. aasta jooksul vähenes

mure sisserände pärast oluliselt (45%-lt 19%-ni) ning ei ole enam kolme peamise mure hulgas. Eesti elanikele on need tervishoid ja sotsiaalkaitse, majandusolukord ja töötus. Euroopa Liidu kodanikud peavad olulisimaks probleemiks töötust, sellele järgnevad sisseränne ja majandusolukord.

Võrreldes teiste sotsiaalprobleemidega on väike nende elanike osatähtsus, kes peavad kuritegevust või terrorismi riigi peamiseks mureks – mõlemal juhul on see 3%. Samas oli Euroopa Liidu keskmine vastav näitaja 2016. aastal 11% ja 14%.

Eestis on terrorismioht väike. Peame samas arvestama Euroopas ja mujal toimuvate relvastatud konfliktidega, äärmusluse levikuga ja plahvatuslikult kasvanud rändega, mis mõjutavad ka meie julgeolekut. Kahjuks on Eesti kodanikud sattunud terrorirünnaku ohvriks aga teistes riikides. Arvestama peab, et suursündmuste toimumine, sh Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine 2017. aastal, võib muuta Eesti terroristidele atraktiivsemaks sihtmärgiks.

2016. aastal registreeriti kümnendiku võrra vähem kuritegusid kui aasta varem (kokku 28 986). Kuritegude arvu vähenemine tuleneb peamiselt varavastaste kuritegude vähenemisest. Vähenesid ka liikluskuriteod ja narkootikumidega seotud kuriteod.

Vigastussurmade arv¹ oli aga 2016. aastal mõnevõrra suurem kui prognoositud. Positiivne on, et aasta-aastalt on vähenenud tapmiste ja mõrvade arv (2016. aastal 6 ohvrit vähem kui 2015. aastal). Samuti vähenes 2016. aastal 13 isiku võrra tulesurmade arv. Liiklus- ja veeõnnetustes ning narkootikumide üledoosi tõttu hukkus aga rohkem inimesi kui 2015. aastal. See peegeldab vajadust nii reageerivate üksuste, mitmesuguste ennetustegevuste kui ka inimeste endi jõupingutuste olulisust, et hukkunute arvu edaspidi jõuliselt vähendada.

Siseturvalisuse arengukava üks olulisi eesmärke on suurendada igapäevast panust turvalisuse tagamisel. 2016. aasta mais tehtud uuring näitas, et vaid umbes kolmandik elanikkonnast (32%) toetab pigem või täielikult seisukohta, et inimesed peaksid ise aktiivselt osalema oma kodukoha turvalisuse, korra- ja päästetegevuse tagamises. Elanike kaasatus siseturvalisuse tagamisse oli küsitluse andmetel 46,1%. Uuringu järgi on naised võtnud turvalisusega seotud vabatahtlikest tegevustest või üritustest enam osa (naistest 49% ning meestest 42,8%). Vabatahtlikud annavad olulise panuse turvalisuse tagamisel, abipolitseinike ja vabatahtlike päästjate panus suurenes aastaga veerandi võrra (abipolitseinikud osalesid 110 895 tundi politseitegevustes ja vabatahtlikud päästjad 4327 päästesündmusel).

Tulemuste analüüs

Arengukava tegevuste elluviimine oli 2016. aastal üldjoontes plaanipärane. Kavandatud tegevustest täideti täielikult 86,2% Osaliselt täideti 7,9% ülesannetest, täitmata jäi 5,9% ülesannetest.

2016. aastal elluviidud tegevustest võib esile tõsta kogukonnakeskse lähenemise mudeli rakendamist ja sellega seotud tegevusi. Selle jaoks kutsuti ellu maakondlikud turvalisuse nõukogud. Samuti suurendati kogukondliku töö ulatust ja mahtu nii Päästeametis kui ka politseis, nt suurendati piirkonnapolitseinike ja kogukondade kontaktide ja päästetöötajate kodukülastuste arvu.

Palju tähelepanu pälvisid 2016. aastal rahvusvahelise kaitse taotlemise ja saamisega seotud küsimused. 2016. aastal võttis Eesti esmakordselt ümberasustamise ja ümberpaigutamise alusel vastu 78 ümberpaigutatud isikut Kreekast ja 11 ümberasustatud isikut Türgist. **Ümberpaigutatavate ja -asustatavate integreerumist ühiskonda on toetanud neile määratud tugiisikud,** kes aitavad orienteeruda Eesti riigisüsteemis, suhelda ametiasutustega,

¹ Siseturvalisuse arengukavas kajastatakse vigastussurmade all liikluses, tulekahjus ja uimasti üledoosi ning tapmiste ja mõrvade tagajärjel hukkunuid, samuti vees uppunuid.

leida lasteaias-, kooli- või töökoht ning tutvustada siinset eluolu. Vajalik on tagada valmisolek järgnevatel aastatel võimalikuks suuremaks rahvusvahelise kaitse taotlejate arvuks. Seetõttu tegi IOM-i Eesti esindus 2016. aastal Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rahast **koolituse eesmärgiga suurendada PPA-s reservametnike hulka ja parandada nende teadmisi rahvusvahelise kaitse valdkonnas.**

Oluline eesmärk on, et abivajaja saab kiiresti parima võimaliku abi ja abiandjad saavad juhtunu kohta täpse ja õige teabe. Selle saavutamiseks töötas Päästeamet välja reageerimise tüüpjuhtumite kirjeldused, ohtude hindamise juhendid ja sündmustele reageerimise reeglistiku. Kokku lepiti 2017. aasta lõpuks rakenduva eCall-süsteemi kasutuselevõtuks vajalikud ametkondade (Häirekeskus, Terviseamet, Päästeamet ja Politsei- ja Piirivalveamet) tööprotsessid. Viimase aja ühe innovaatilise uuendusena võttis **Häirekeskus 2016. aasta suvel kasutusele hädaabinumbri 112 helistaja senisest täpsema positsioneerimise**, mis annab Androidi operatsioonisüsteemiga telefonilt helistaja asukoha enamikel juhtudel kuni 50-meetrise raadiusega, mõnel juhul ka 2–3-meetrise täpsusega.

Nii nagu 2015. aastal oli ka 2016. aasta üks olulisim ja ressursimahukas teema idapiiri valmishitamisega seonduv. 2016. aastal jätkusid idapiiri valmishitamisega kaasnevad tegevused, nagu maade võõrandamine, projekteerimine, riigipiiri tähistamine, infosüsteemi KILP arendamine.

Peamised kitsaskohad

Suurimaks eelarvemuudatuseks saab pidada idapiiri ehitamisega seonduvat. Piiriprojekti 2016. aasta eelarvest suunati investeringutest 15,9 miljonit eurot ja majandamiskuludest 0,1 miljonit eurot Vabariigi Valitsuse reservi piiriprojekti 2018. aasta kulude katteks. Põhjuseks oli piiriprojekti tegevuskava täpsustumine ning osa tegevuste ja väljamaksete edasilükkumine.

Osa tegevusi jäi täitmata eelarve prioriteetide muudatuste ja tegevuste tähtaegade pikendamise tõttu. Detailne ülevaade tegevuste muudatustest on esitatud aruandetabelis. Täpsed andmed eelarve muudatuste kohta on Siseministerium esitanud riigieelarve infosüsteemi kaudu 13. jaanuaril 2017.

Eelarve ja tegevuste tähtaegade muudatustel on erinevad põhjused. 2016. aasta osas võib välja tuua näiteks järgmist:

1. Tulenevalt Eesti-Vene riigipiiri väljaehitamiseks planeeritud tegevuste (maade võõrandamine, projekteerimine) ajalisest nihkest alustatakse ehitustöödega 2017. aastal.
2. Vabariigi Valitsuse reservist eraldatud ümberasutamise ja ümberpaigutamise seotud kulude katteks oli 2016. aastal kavandatud Eestisse vastu võtta 140 ümberasustatavat ja –paigutatavat, kuid tegelikkuses jõuti reaalsest olukorrast ja tingimustest lähtuvalt vastu võtta 77 isikut. 2017. aastal jätkatakse tegevustega.
3. Erinevad IKT arendamise ja investeerimisprojektid jätkuvad ka 2017. aastal. Vahendid on osaliselt kasutamata, kuna investeringute projektide tegevused lükkusid 2017. aastasse projektide ümberplaneerimise tõttu, mis tulenes projektide ajalise kestvuse pikendamisest ja sellest, et tagada parem vastavus vajadustele.
4. Hangete puhul on kohati probleemiks hangete tingimuste mitte täitmine. Samuti on juhtumeid, kus hanked on kujunenud soodsamaks või projekteerimise käigus on muutunud tingimused, mistõttu on tulnud teha muudatusi ka ajakavas.

2. Ülevaade arengukava programmide elluviimisest 2016. aastal

Edasises on programmide kaupa esitatud kokkuvõtte olulisematest tegevustest ja mõõdikute sihttasemetest, mis 2016. aastal täideti.

2.1. Alaeasmärk 1. Turvalisemad kogukonnad

- **2016. aastal registreeriti kümnendiku võrra vähem kuritegusid kui aasta varem.**
- **Vigastussurmade² arv oli 2016. aastal mõnevõrra suurem kui prognoositud.** Positiivne on, et aasta-aastalt on vähenenud tapmiste ja mõrvade arv (2016. aastal 6 ohvrit vähem kui 2015. aastal). Samuti on vähenenud tulesurmade arv 2016. aastal 13 isiku võrra. Liiklus- ja veeõnnetustes ning narkootikumide üledoosi tõttu hukkus aga rohkem inimesi kui 2015. aastal.
- **Elanike usaldus naabrivalve, vabatahtliku pääste, vabatahtliku merepääste, abipolitseinike suhtes on märkimisväärselt suur.** Kõigi puhul on üle 80% vastanutest väljendanud usaldust.
- 2013. aastal Turu-uuringute AS-i läbi viidud üleriigilise küsitluse tulemused näitasid, et umbes 2/3 vastanutest pidas turvalisuse eest vastutavaks politseid ja päästeasutusi.³ Sama küsitluse 2015. aasta tulemuste järgi oli toimunud väike nihe – politseid ja päästeasutusi pidasid vastutavaks veidi üle poole vastanutest ning juba 37% toetasid seisukohta, et inimesed peaksid ise oma kodukoha turvalisuse ja päästevõimekuse tagamises aktiivselt osalema. 2016. aasta avaliku arvamuse uuringu tulemused näitavad aga, et elanike hoiakud on jätkuvalt samad, mis 2013. aastal ning umbes kolmandik elanikkonnast (32%) toetab seisukohta, et inimesed peaksid ise aktiivselt osalema oma kodukoha turvalisuse, korra- ja päästetegevuse tagamises.⁴
- Siiski on 2016. aasta uuringu järgi pea pool elanikkonnast (45%) mõnest turvalisusega seotud vabatahtlikust tegevusest või üritusest osa võtnud.
- **Siseturvalisuse vabatahtlike panus ja arv on kasvanud.**

Tabel 1. Alaeasmärgi „Turvalisemad kogukonnad“ mõõdikud

	Algtase 2014	2015 (tegelik)	2016 (tegelik)	2017	2018	2019	2020	Allikas
Registreeritud kuritegude arv (prognoos)	37 787	< 32 000 (32 575)	< 30 000 (28 986)	< 30 000	< 30 000	< 30 000	< 30 000	JuM
Vigastussurmade arv (prognoos)	342	289 (271)	272 (278)	256	243	240	231	PPA, PäA, EKEI ⁵
- liikluses hukkunuid,								
- tules hukkunuid,								
- uppunuid,								
- uimasti üledoosi tõttu hukkunuid,								
- tapmise ja mõrva tagajärjel hukkunuid								
Usaldus								
- naabrivalve,	–	–	(87,2%)	90%	90%	90%	90%	SiM,
- vabatahtliku pääste,	–	–	(89,2%)	90%	90%	90%	90%	STAK-i

² Siseturvalisuse arengukavas kajastatakse vigastussurmade all liikluses, tulekahjus ja uimasti üledoosi ning tapmiste ja mõrvade tagajärjel hukkunuid, samuti vees uppunuid.

³ TNS EMOR (2015). Elanike teadlikkus ja hoiakud turvateenuse ja turvaettevõtete suhtes.

⁴ Saar Poll (2016). STAK-i trendiuuring.

⁵ Tegemist on esialgsete andmetega, mis ametid esitasid jaanuari keskel.

- vabatahtliku merepääste,	–	–	(82,5%)	85%	85%	85%	85%	trendi-uuring
- abipolitseinike suhtes	–	–	(85,6%)	90%	90%	90%	90%	
Elanike osakaal, kes leiavad, et inimesed peaksid aktiivselt osalema oma kodukohta turvalisuse, korrakaitse ja päästetegevuse tagamises	–	–	(31,9%)	kasvab	kasvab	kasvab	40%	SiM, STAK-i trendi-uuring

2016. aastal elluviidud tegevustest võib esile tõsta **kogukonnakeskse lähenemise mudeli rakendamist**. Selle jaoks tehti algust maakondlike turvalisuse nõukogude tegevusega. Samuti suurendati kogukondliku töö ulatust ja mahtu nii Päästeametis kui ka politseis, nt suurendati piirkonnapolitseinike ja kogukondade kontaktide ja päästetöötajate kodukülastuste arvu.

Kogukondliku turvalisuse edendamiseks korraldati Kodanikuühiskonna Sihtkapitali ja maavalitsuste koostöös projektikonkursid ja nende elluviimiseks jagati 125 000 eurot.

Endist viisi oli tähtsal kohal ka vabatahtlike tegevus. Abipolitseinikud osalesid politseitegevuses 110 895 tundi, mis on veidi üle veerandi võrra rohkem kui 2015. aastal. Vabatahtlikud päästjad olid kaasatud 4372 päästesündmusele, seega osaleti võrreldes eelneva aastaga ligi 900 sündmusel rohkem. **Edendati strateegilist partnerlust** ja sõlmiti Päästeliidu, Eesti Naabrivalve, Eesti Abipolitseinike Kogu, Eesti Vabatahtliku Mere- ja Järvepäästega riigieelarvelise eraldise kasutamise lepingud.

Ennetustegevusega mõjutatavate sihtrühmade suurus on paari aastaga suurenenud tänu ennetustöö tegijate hulga suurenemisele – nii abipolitseinikud kui ka piirkonnapolitseinikud teevad seda varasemast suuremas ulatuses.

Et teha ennetustegevust senisest süsteemsemalt on täpsustatud selle valdkonna eesmärgid ja tegevust. Näiteks koostati päästevaldkonna ennetuspoliitika mõttepaber. Haridus- ja Teadusministeerium on koostanud koolikiusamise ennetamise kontseptsiooni „Kiusamisvaba haridustee“. Valmis **universaalse ennetuse kontseptsioon**, mida on arutatud süüteoennetuse nõukogus ja kohalike omavalitsuste ennetuse töörühmas. Universaalne ennetus hõlmab konkreetseid, valdkondadeülelset seostatud tegevusi nii sotsiaal-, haridus-, rahvatervise- kui sisejulgeolekuvaldkonnas. Eri valdkondade süsteemne panus on väga oluline, mistõttu töö kontseptsiooniga jätkub. Olulisimate teemadena tasub esile tõsta **tõenduspõhiste programmide laiendamise vajadust**, samuti järjepideva rahastuse tagamist Eestis seni tulemuslikult rakendatud ja tõenduspõhisuse potentsiaaliga programmidele, et neid kasutaks vähemalt 90% sihtrühmast.

2016. aastal tehti algust mitme uue programmiga. Võeti kasutusele **rehabilitatsiooniprogramm**, mille raames saab politsei suunata lubatud alkoholi piirmäära ületanud mootorsõidukijuhid haridus- või nõustamisprogrammi. Samuti algatati õigusrikkumise taustaga noorte tööturule kaasamise programm STEP ning lähisuhtevägivalla all kannatavate noorte ja perede juhtumikorralduse mudel MARAC. Lisaks algatati juhtprojekt, et katsetada laste ja täiskasvanute õigusrikkumistele ja konfliktidele reageerimisel taastava õiguse meetodit.

2.2. Alaesmärk 2. Tõhusama päästevõimekuse tagamine

- **Tulekahjus hukkunute arv on vähenenud 12 juhtumi võrra** (2015. aastal 50 juhtumit ja 2016. aastal 38 juhtumit).

- **Tulekahjude üldarv hoonetes on vähenenud 211 juhtumi võrra** (2015. aastal 1610 juhtumit ning 2016. aastal 1399 juhtumit). 2016. aastal toimus keskmiselt 0,60 eluhoonetulekahju 1000 elaniku kohta. Eluhoonetulekahjude arvult oleme Põhjamaade tasemel (0,65). See on oluline, kuna andmete võrdlusest on näha, et eluhoone tulekahjude üldarvu vähenemine on mõjutanud tulesurmade arvu vähenemist. Seetõttu on jätkuvalt oluline panustada kodude turvaohutusse ning toetada ka toimetulekuraskustes inimesi, kuna praegu elab vaesuses 80 000 inimest ehk on umbes 40 000 kodu, mida ei suudeta peamiselt rahapuudusel korda teha.

Nii tulekahjus kui veeõnnetustes hukkunute arvu vähendamisel on oluline roll ennetustööl, näiteks meediakampaniad, teavitustöö, kodukülastused, veeohutuspüstakute olemasolu. Ennetustööd on tulesurmade vähendamise nimel tehtud alates 2006. aastast, kusjuures kui kümme aastat tagasi hukkus Eestis tules 12,6 inimest 100 000 inimese kohta, siis 2016. aastal oli sama arv 2,9 ehk neli korda väiksem. Tulesurmades hukkunute arvu on aidanud vähendada see, et ennetustööl keskendutakse eelkõige probleemsetele sihtrühmadele, näiteks kodukülastusi tehakse riskihinnangu alusel.

- **Veeõnnetustes uppunute arv on prognoositust küll väiksem**, kuid ületab eelmise aasta arvu (2015. aastal 39 juhtumit ning 2016. aastal 45 juhtumit). Võib öelda, et üldjoontes väheneb ka uppunute arv. 2015. aastal uppus 39, 2014. aastal 68 ja 2013. aastal 56 inimest. 2016. aastal mõjutasid uppunute arvu pigem külmal perioodil toimunud õnnetused, s.t kalamehed, libastumised, juhuslik möödumine veekogust. Alkoholi- või narkojoobes oli teadaolevalt 19 (42%) täiskasvanud uppunut, 2015. ja 2014. aastal vastavalt 38% ja 62%. Joobes on keskmisest enam suplejad, kuid mitte kalamehed.
- **Säilitatud on oluliste võimekuste tasemed.** Võimekus jõuda õhusõidukiga sündmuskohale Eesti vastutusalas on kl 9–17 kogu Eesti piires 1,5 h; võimekus jõuda veesõidukiga sündmuskohale piiriveekogudel on kuni 1 h ning merealadel kuni 2 h; võimekus korjata 24 h jooksul merereostust 1,2 km² suuruselt alalt.

Õnnetuse korral sõltub kahju suurus sellest, millise kiirusega abi kohale jõuab ja milline on reageerijate valmisolek tegutseda. Seetõttu on vaja heade oskuste ja teadmistega ning nüüdisaegse varustusega kutselisi ja vabatahtlikke päästjaid, kes suudavad ohu või õnnetuse korral kiiresti ja professionaalselt tegutseda. 2016. aastal päästeti erinevatel päästesündmustel kokku 383 inimest. Võrreldes eelneva aastaga päästeti oluliselt rohkem inimesi, eelkõige suurenes veeõnnetustest päästetute arv.

Tabel 2. Alaeesmärgi „Tõhusa päästevõimekuse tagamine“ mõõdikud

	Algtase 2014	2015 (tegelik)	2016 (tegelik)	2017	2018	2019	2020	Allikas
Tulekahjus hukkunute arv (prognoos) ⁶	54	50 (50)	45 (38)	42	40	38	38	PäA
Tulekahjude üldarv hoonetes (prognoos)	1 833	1650 (1610)	1 600 (1399)	1 570	1 550	1 525	1 525	PäA
Veeõnnetuses uppunute arv (prognoos)	68	56 (39)	54 (45)	52	50	48	48	PäA
Võimekus jõuda õhusõidukiga sündmuskohale Eesti vastutusalas		Kl 9–17 kuni 1,5 h kogu Eesti piires, pärast kella 17 lisandub reageerimisele 1 h						PPA
Võimekus jõuda	kuni 1 h	kuni 1 h	kuni 1 h	kuni	kuni	kuni	kuni	PPA

⁶ Tulekahjus hukkunute arvu ja veeõnnetuses uppunute arvude puhul on Päästeameti, Politsei- ja Piirivalveameti ja Statistikaameti andmed erinevad. Statistikaamet käsitleb hukkununa ainult Eesti elanikke (sh. välismaal), Päästeameti ja Politsei- ja Piirivalveameti andmed kajastavad kõiki Eesti territooriumil tule- ja veeõnnetuses hukkunud isikud, sh ka välismaalasi.

veesõidukiga sündmuskohale piiriveekogudel	(kuni 1 h)	(kuni 1 h)	1 h	1 h	1 h	1 h		
Võimekus korjata merereostust 24 h jooksul (km ²)	1,2	1,2 (1,2)	1,2 (1,2)	1,2	1,2	1,2	1,2	PPA

2016. aasta üks olulisemaid tegevusi oli **Päästeameti eelarvelise jätkusuutlikkuse uuringu valmimine**. Siseministerium ja Päästeamet tellisid uuringu, et saada erapooletu pikaajalise perspektiiviga täpsem finantsülevaade ning võimalike alternatiivide analüütiline mudel.

Uuringu kokkuvõtte pakkus välja neli edasiste finantsotsuste tegemise põhimudelit.

1. **Jätkusuutlik mudel.** Kui tõsta päästjate palka igal aastal võrdväärtes tempos Eesti keskmise palgaga ja päästetehnika vahetada välja kohe peale kasuliku eluea lõppu, on lisavajadus kümne aastaga ehk 2026. aastaks 148,7 mln eurot.
2. **Mõõdukas kokkuvõte.** Kui tõsta päästjate palka võrdses tempos Eesti keskmise palga kasvuga ning samal ajal vähendada päästjate ja päästesõidukite arvu 5% ning tõsta päästetehnika kasutusiga 10% võrra, on lisavajadus kümne aastaga kokku 102,7 mln eurot.
3. **Tugev kokkuvõte.** Kui tõsta päästjate palka võrdses tempos Eesti keskmise palga kasvuga ning samal ajal vähendada päästjate ja päästesõidukite arvu 10% ning tõsta päästetehnika kasutusiga 25% võrra, on lisavajadus kümne aastaga kokku 72,7 mln eurot.
4. **Agressiivne kokkuvõte.** Kui tõsta päästjate palka võrdses tempos Eesti keskmise palga kasvuga ning samal ajal vähendada päästjate ja päästesõidukite arvu 30% ning suurendada päästetehnika kasutusiga poole võrra, on võimalik hakkama saada lisarahata.

Päästeamet jätkas 2016. aastal veepäästevõimekuse arendamist. Võimekus on loodud 15 komandos, merel tegutsemiseks sobivad päästepaadid on Orissaare, Käina, Hädemeeste, Pärnu, Paldiski, Kopli, Loksa ja Sillamäe komandos.

Tuleohutuse valdkonnas oli olulisem arendus **ehitiste tuleohutusnõuete uuendamine** ja määruse kooskõlastamine. Nõuete uuendamine oli nii sisult kui ka kaasamise mahult väga ulatuslik ülesanne. Nõuded kehtestatakse siseministri määrusega 2017. a märtsis.

2016. aastal täiendati päästetehnikat. Eestisse jõudsid **esimesed päästeautode prototüübid**, mis hangitakse Euroopa Liidu tõukerahaga. Suurem osa uutest hangitavatest autodest jõuab Eestisse 2017. aastal.

2.3. Alaesmärk 3. Kindlam ja kiirem abi korraldamine

- **Hädaabinumbriil tehtud kõnede arv ühe elaniku kohta on vähenenud 10% võrra** (kokku tehti 1 033 931 hädaabikõnet). See on 0,78 kõne ühe elaniku kohta. Nende kõnede hulgas oli varasema aastaga võrreldes rohkem neid kõnesid, kus inimesed ka tegelikult kiiret abi vajasisid, ja Häirekeskusest saadeti välja kiirabi, pääste või politsei. Muutus näitab soovitud tulemusele „inimesed on teadlikud, millisel juhul tuleb helistada numbrile 112“ lähemale liikumist. Ka 2016. aastal tehtud avaliku arvamuse uuring kinnitas, et inimeste teadlikkus ühest hädaabinumbri 112 on suur. Uuringu kohaselt teab numbrit 112 kiirabi kutsumiseks 97% elanikest, päästjate kutsumiseks 95% ja politsei kutsumiseks 91% elanikest.
- **Abivajajate riigiga ühenduse saamine on paranenud** – 93,5% helistajatest saab ühenduse 10 sekundi jooksul. Samas ei olnud 2016. aastal Eestis suuri kriise, mis oleks Häirekeskuse kõnekoormust ulatuslikult suurendanud ja seeläbi võinud vähendada kõnede vastamise kiirust. Häirekeskuses on rakendatud kõnede ülevoolu kaitset, mis tähendab, et kui ühes piirkonnas on kõik liinid hõivatud, suunatakse kõne teise keskusesse. Siiski oli ka nn tavaolukorras eelmise aasta jooksul 0,5% hädaabikõnesid, millele vastamiseks kulus 20 sekundit kuni 2 minutit.

- **Tühikõnede hulk kõigist hädaabinumbril 112 tehtud kõnedest on vähenenud 4% võrra.** Sisuliste pöördumiste hulk hädaabinumbril 112 on kasvanud 3310 võrra.
- **Elanike teadlikkus abi- ja infotelefonidest on paranenud** (2015. aastal oli see 15% ja 2016. aastal 22,8%). Elanike teadlikkuse suurendamine on jätkuvalt vajalik, kuna see aitab tagada, et teave saadakse õigest allikast ja hädaabinumbril 112 kasutatakse kiire abi kutsumiseks.

Tabel 3. Alaeesmärgi „Kindlam ja kiirem abi korraldamine“ mõõdikud

	Algtase 2014	2015 (tegelik)	2016 (tegelik)	2017	2018	2019	2020	Allikas
Hädaabinumbril 112 tehtud kõnede arv ühe elaniku kohta	1,05	1,05 (0,87)	1,00 (0,78)	1,00	0,90	0,90	0,90	HäK

Tagamaks, et hädaabinumber 112 on abivajajale alati kättesaadav, koostas Häirekeskus ülevaate **ja analüüsis hädaabiteadete menetlemise teenuse ristsõltuvust teistest teenustest ja uuendas tühikõnede vähendamise tegevuskava. Samuti tegi Häirekeskus aasta ringi teavitustööd** (nt videoreklaamid, artiklid ajakirjanduses, trükireklaamid, ohutus- ja infopäevadel osalemine), et suurendada inimeste teadlikkust hädaabinumbrist 112.

Tähtis eesmärk on, et abivajaja saab kiiresti parima võimaliku abi ja abiandjad saavad juhtunu kohta täpse ja õige teabe. Selle saavutamiseks **töötas Päästeamet välja reageerimise tüüpjuhtumite kirjeldused, ohtude hindamise juhendid ja sündmustele reageerimise reeglistiku.** Kokku lepiti 2017. aasta lõpuks rakenduva eCall-süsteemi kasutuselevõtuks vajalikud ametkondade (Häirekeskus, Terviseamet, Päästeamet ja Politsei- ja Piirivalveamet) tööprotsessid. Viimase aja ühe innovaatilise uuendusena võttis **Häirekeskus 2016. aasta suvel kasutusele hädaabinumbrile 112 helistaja senisest täpsema positsioneerimise**, mis annab Androidi operatsioonisüsteemiga telefonilt helistaja asukoha enamikel juhtudel kuni 50-meetrise raadiusega, mõnel juhul ka 2–3-meetrise täpsusega.

Kindlama ja kiirema abi korraldamiseks on vaja elanikele osutada info käitlemise teenuseid, et vabastada 112 liinid kiire ja elutähtsa abi jaoks ning lihtsustada suhtlemist teavet vajavate elanikega nende probleemide lahendamisel, mis kuuluvad riigi ja kohaliku omavalitsuse pädevusse. Üks võimalusi on võtta kasutusele kriisiinfotelefon. Häirekeskuse eestvedamisel töötati välja **ülერიigilise kriisiinfotelefoni rakendamise mudel.** Mudel lähtub põhimõttest, et kriisiinfotelefon töötab ühel numbril ning selle tööga tehakse algust ja seda kasutatakse kriiside lahendajate vahel kokkulepitud reeglite alusel. Selle tulemusel ei pea elanikud pöörduma kriisiga seotud usaldusväärse info saamiseks mitme riigiasutuse poole ja kasutama mitut telefoninumbril. Lisaks tehti Häirekeskuse tellimisel uuring, et välja selgitada **valitsussektori asutuste infotelefonide ülalpidamiskulud** ja teenistujate arv ning hinnata nende Häirekeskusesse toomisega kaasnevaid võimalusi.

2.4. Alaeesmärk 4. Kriiside ennetamine ja hädaolukorraks valmisoleku suurendamine

- **2016. aastal tehtud STAK-i trendiuuringu andmetel on vaid 29% vastanuid teinud midagi selleks, et ennetada või leevendada mõne võimaliku õnnetuse või hädaolukorra kahjusid.** Kõigist vastajatest 89% tõdes, et neil on hädaolukorras tegutsemiseks kodus olemas tule süütamise vahendid, 86%-l taskulamp ja selle varupatareid, samuti 86%-l küünlad või õlilamp, 68%-l esmaabivahendid ja vajalike ravimite varu, 64%-l pika säilivusega toiduained, 44%-l veemahutid joogivee mahutamiseks, 35%-l alternatiiv elektri- või gaaspliidile, 33%-l patareidel töötav radio koos varupatareidega ning 28%-l tavapärasest erinev võimalus laadida oma mobiiltelefoni.

- **Päästeamet tegi 2016. aastal elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku teadlikkuse uuringu, milles selgus samuti, et eestimaalaste kriisiteadlikkus ning selleks ettevalmistus on madal.** Kuigi viiendik 18–74-aastastest elanikest on ise viimase 3 aasta jooksul mõne hädaolukorraga reaalselt kokku puutunud (enamasti ilmastikust tingitud olukorrad), siis võimalike hädaolukordade teket üldiselt väga tõenäoliseks ei peeta. Samuti ei peeta kuigi suureks ning enda võimalusi neid ära hoida või leevendada tagajärgi oma tervisele, elule või varale. Üldjoontes elanikud usuvad, et nad teavad, kuidas hädaolukordade eel või ajal käituda ja on kindlad, et neil on ka oskused mõnes hädaolukorras toime tulla. Vaid kümnendik elanikke tunnistab, et nad ei oskaks käituda üheski hädaolukorras.

Tabel 4. *Alaesmärgi „Kriiside ennetamine ja hädaolukordadeks valmisoleku suurendamine“ mõõdikud*

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Sihttase 2020	Allikas
Elanikkonna hädaolukorra teadlikkuse indeks	–	–		Indeksi algtase määratakse 2017. aastal. ⁷				PäA

Riigikogu võttis vastu uue hädaolukorra seaduse, mis jõustub 2017. aasta 1. juulil. Sellega seoses koostas Siseministeerium 2016. aastal seaduse rakendusaktide eelnõud ja seletuskirjad, mis saadeti kooskõlastamisele 2017. aasta veebruaris. Uus seadus toob suuremat selgust senistesse kriisireguleerimise korraldamisega seotud tegevustesse.

2016. aastal võeti kasutusele riiklik kriisireguleerimisõppuste kava, mida uuendatakse igal aastal ja milles on loetletud riikliku tähtsusega õppused. Selleks, et kriisireguleerimisõppuste korraldamisel pöörataks tähelepanu ka olulistele riigi valmisolekut parandavatele tegevustele, kinnitas Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon riiklikud tegevussuunad aastateks 2017–2020.

Häirekeskus töötas 2016. aastal välja **ühtse kriisiinfotelefoni käivitamise põhimõtted ja tehnilised lahendused** ning esitas ettepanekud Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonile. Välja pakutud lahenduste kohta tegi Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon otsuse, kiita heaks kriisiinfotelefoni tööga alustamine Häirekeskuse baasil eeldusel, et rahastus tagatakse ühtselt riigieelarvest.

2016. aastal korraldas Siseministeerium küsitluse, et välja selgitada **ristsõltuvus erinevate elutähtsate teenuste vahel ja analüüsis selle mõju laiemalt**. Tehtud analüüside tulemused selguvad 2017. aastal. Lisaks kaardistas **Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium olulisemad objektid**, mis on seotud elutähtsa teenuse osutajate ja riigiasutustega, ja need, kes sõltuvad elektrivarustusest. Saadud tulemuste põhjal koostatakse elektrivarustuse piiramise ja elektrikatkestuste taastamise kava.

2.5. Alaesmärk 5. Sisejulgeoleku suurendamine

- Elanike osakaal, kes hindavad Eesti valitsuse tegevust terrorismiga võitlemisel piisavaks oli 2016. aastal 58,5%.
- Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitlusega seoses on saavutatud soovitud sihttasemed. Rasketes varjatud kuritegudes prokuratuuri saadetud kriminaalasjade arv on kasvanud – 2015. aastal 121 ja 2016. aastal 133 kriminaalasja. Samuti on kasvanud rasketes varjatud kuritegudes kriminaalasjade arv, kus on arestitud kriminaaltulu – 2015. aastal 175 kriminaalasja ja 2016. aastal 284. Kriminaaltulu arestimise maht

⁷ Elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku indeksi meetoodika on koostatud 2016. aastal, kuid tulemuse saamiseks ei saa kasutada 2016. aastal tehtud uuringut. Uus uuring algtaseme seadmiseks tehakse 2017. aastal.

prioriteetsetes kuritegudes on oluliselt kasvanud – 2015. aastal 3 018 000 eurot ja 2016. aastal 7 577 448 eurot. Võib öelda, et on vähenenud Eesti kasutamine rahapesu transiidiriigina ning kuritegelikul teel saadud raha suunamine seaduslikku ettevõtlusesse ja sellest tulenev ebaaus konkurentsieelis kuritegeliku maailmaga seotud isikutele.

- Demineerimis- ja CBRN-i valdkonna (keemilise, bioloogilise, radioloogilise ja tuumaainega ning lõhkeainetega seotud ohu vähendamine) võimekus on mõnevõrra paranenud, kuna 2016. aastal soetati vajalikke vahendeid. Samuti säilitati pommigruppide kohalejõudmisaja soovitud tase – 90 minutit. Kuid siiski oli plahvatustes hukkunute ja vigastatute arv prognoositust halvem – vastavalt 2 ja 8. See ilmestab, et inimkahjude ärahoidmiseks on vaja ellu viia just selleks mõeldud ennetustegevusi.
- **Alaesmärgi täpsemad mõõdikud on esitatud piiratud käibega dokumendis.**

2016. aastal loodi Politsei- ja Piirivalveameti keskkriminaalpolitsei koosseisu uus **küberkuritegude büroo ning värvati mitu uut teenistujat**. Sellega viidi lõpule Politsei- ja Piirivalveameti struktuuri ja töökorralduse korrastamine võitluses küberkuritegevuse vastu ning suurendati võimekust tulemuslikult uurida ja ennetada riigi julgeolekut ohustavaid küberrünnakuid.

Tagati õiguskaitseasutuste võimekus avastada ja menetleda keerukamaid majanduskuritegusid. Keskkriminaalpolitsei **majanduskuritegude büroo keskendus 2016. aastal soodustuskelmuste avastamisele ja menetlemisele**. 284 kriminaalasjas tuvastati kriminaaltulu veidi üle 7,5 miljoni euro.

Oluline on keskenduda sellele, et muuta võitlus organiseeritud kuritegevuse vastu senisest tõhusamaks ja sellest lähtudes alustati 2016. aastal **krediidi- ja uurimisasutuste andmevahetuse kanali loomisega**.

Demineerimis- ja CBRN-i valdkonna olulisimad tegevused 2016. aastal olid plaanilised demineerimistööd Männikul, kus tehti kahjutuks 1639 lõhkekeha. Sisejulgeolekufondi (edaspidi: ISF) vahenditega soetati vajalikku tehnikat: rasked pommiülkonnad, pommirobotid jm. Alustati ka süsteemset plahvatusohu teadlikkuse suurendamist ehk ennetustööd.

2.6. **Alaesmärk 6. Tasakaalustatud kodakondsus- ja rändepoliitika**

- Kui 2015. aastal pidi PPA tegema jõupingutusi, et menetleda suurt hulka rahvusvahelise kaitse taotlusi, mille põhjustas Ukraina ebastabiilne olukord, siis 2016. aastal esitati Eestile rahvusvahelise kaitse taotlusi oluliselt vähem (ligi kolm korda), kuna olukord Ukrainas on stabiliseerunud. Kuigi tavarände korras esitati Eestile 2016. aastal rahvusvahelise kaitse taotlusi vähem, oli üsna keeruline tagada menetlusvõimekus ümberpaigutamise ja -asustamise protsessides ning tagada järgmistel aastatel valmisolek menetleda suuremat hulka rahvusvahelise kaitse taotlusi, võtta vastu kaitse taotlejaid ja saajaid ning kindlustada kaitse saajate kohanemine ja lõimumine.
- Määratlemata kodakondsusega isikute arv vähenes. 2015. aasta lõpul elas Eestis 82 561 määratlemata kodakondsusega isikut, kuid 2016. aasta lõpul oli see arv 79 438. Kasvas naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse saanud isikute arv. 2015. aastal oli see 898, kuid 2016. aastal sai Eesti kodakondsuse 1755 isikut.
- Kohanemiskoolituse läbinud uussisserändajate osatähtsus, kes hindasid, et nende konkurentsivõime ühiskonnas toimetulemiseks on paranenud, oli üle ootuste suur – 90,3%.
- Suurenenud on Eestis töötavate ja õppivate välislaste arv.

- **Rändepoliitika eesmärkide saavutamist hinnatakse alates 2016. aastast tellitavate eksperdihinnangute põhjal.**

Et soodustada ja lihtsustada kvalifitseeritud välisspetsialistide ja ettevõtlike inimeste Eestis elamist ja töötamist, tehti 2016. aasta jaanuaris välismaalaste seadusesse mitu muudatust ning töötati välja uued muudatused, mis jõustusid 2017. aasta jaanuaris. Välisspetsialistide Eestisse tööle värbamise lihtsustamiseks on alates 2016. aasta jaanuarist võimalik Eestis töötada renditöötajana ning samaaegselt tööle asuda mitme tööandja juures. 2017. a jõustunud muudatustega avardati lühiajalise töötamise võimalusi, vähendati välismaalasele makstava töötasu nõudeid ja muudeti paindlikumaks taotlemisega seotud menetlusprotseduure. Oluliselt on vähendatud taotlemisega seotud bürokraatiat ja kõigile Eestis seaduslikult viibivatele välismaalastele on loodud võimalus elamisluba või viisat taotleda juba Eestis viibides. Ettevõtlikuskeskkonna toetamiseks on Eesti iduettevõtetele kehtestatud soodsamad tingimused vajalike välisspetsialistide värbamiseks ja samuti ette nähtud erisused perspektiivikatele iduettevõtjatele Eestisse tulemiseks. Pererände toetamiseks on kaotatud nõue, mille kohaselt peab välismaalane enne abikaasa Eestisse toomist olema Eestis elanud vähemalt kaks aastat ja kaotatud on nõue, mille kohaselt peab välismaalane elamisloa omamiseks Eestis elama vähemalt 183 päeva aastas. Loodi tähtajalise elamisloa taotlemise alused Eestis püsivaks elamiseks ja ettevõtjasisese üleviimise eesmärgil töötamiseks.

Määratlemata kodakondsusega isikute arvu vähenemisele aitasid kaasa 2016. aasta algusest jõustunud **kodakondsuse seaduse muudatused**. Alates 1. jaanuarist 2016 saab Eestis sündinud või kohe pärast sündi koos vanematega püsivalt Eestisse elama asunud laps automaatselt sünni hetkest arvates naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse.

2016. aastal jätkas Siseministerium koostöös lepingupartneritega 2015. aastal katsetatud uussisserändajate kohanemisprogrammi koolituste pakkumise ja tegemise, et toetada Eestisse elama asuvate uussisserändajate rändeprotsessi, kiiret ja mugavat kohanemist ning esmaste iseseisvaks toimetulekuks vajalike teadmiste ja oskuste omandamist. Võeti kasutusele uussisserändajatele ja nendega kokkupuutuvatele organisatsioonidele mõeldud infoplatvorm www.settleinestonia.ee. Koostatud on **uussisserändajate tugivõrgustiku kontseptsioon**.

2016. aastal võttis Eesti esmakordselt ümberasustamise ja ümberpaigutamise alusel vastu 78 ümberpaigutatud isikut Kreekast ja 11 ümberasustatud isikut Türgist. Ümberpaigutatavate ja -asustatavate integreerumist ühiskonda on toetanud neile määratud tugiisikud. Vajalik on tagada valmisolek järgnevatel aastatel võimalikuks suuremaks rahvusvahelise kaitse taotlejateks. Seetõttu tegi IOM-i Eesti esindus 2016. aastal Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (edaspidi: AMIF) rahaga koolitusi, et suurendada PPA-s reservametnike hulka ja nende teadmisi rahvusvahelise kaitse valdkonnas. Lisaks on korraldatud 2016. aastal AMIF-i vahenditest IOM-i Eesti esinduse juhtimisel õppus, mille eesmärk oli valmistuda põgenike massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra lahendamisele.

2.7. Alaeesmärk 7. Usaldusväärne ja turvaline identiteedihaldus

- **Turvalise elektroonse identiteedi digitaalseid funktsioone (Eesti e-teenused) kasutavate inimeste osakaal eID-d omavatest isikutest on kasvanud** (2015. aastal oli see 33% ja 2016. aastal 36%). See on oluline näitaja, kuna mida rohkem inimesed kasutavad oma dokumentide digifunktsioone ja e-teenuseid, seda rohkem neid e-teenuseid ka luuakse ja arendatakse.
- E-residendi digi-ID taotluste arv on suurenenud (2015. aastal 7474 taotlust ja 2016. aastal 8224 taotlust). Seega, huvi e-residentsuse vastu on jätkuvalt suur ning seda tõenäoliselt tänu õnnestunud teavitustegevusele ja rahvusvahelisele kajastusele.

- Rahvastikuregistrisse tehtavate päringute arv on kasvanud (2015. aastal 90 miljonit ja 2016. aastal 109 miljonit). See ilmestab e-ühiskonna arengut ning võib eeldada et vajadus kvaliteetsete rahvastikuregistri andmete järele kasvab ka järgmistel aastatel.

Tabel 5. Alaeesmärgi „Usaldusväärne ja turvaline identiteedihaldus“ mõõdikud

	2014	2015 (tegelik)	2016 (tegelik)	2017	2018	2019	2020	Allikas
Turvalise elektroonse identiteedi digitaalsete funktsioonide (Eesti e-teenused) kasutavate inimeste osakaal eID-d omavatest isikutest	–	33%	kasvab (36%)	kasvab	kasvab	kasvab	40%	AS Sertifitseerimis-keskus

Olulisemate tehtud tegevustena võib esile tõsta, et 16. juulil 2016 jõustusid **isikut tõendavate dokumentide seaduse, krediitiasutuste seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muudatused**. Muudatuste eesmärk oli lihtsustada e-residendi digi-ID väljaandmismenetlust ning anda nii e-residentidele kui ka Eesti elanikele võimalus avada pangakonto, minemata pangakontoris kohapeale. Samuti täiendati isikut tõendavate dokumentide seadust võimalusega anda välisele teenusepakkujale halduslepinguga ülesanded, mis on seotud isikut tõendavate dokumentide taotlemise ja väljastamisega. Välise teenusepakkuja kasutamise eesmärk on muuta isikut tõendavate dokumentide välisriigis taotlemine ja kättesaamine isikutele (nii Eesti kodanike kui ka e-residentide) mugavamaks ja suurendada e-residendi digi-ID taotlejate arvu.

Alates 1. jaanuarist 2017 hakati välja andma 10-aastase kehtivusega passe. Samuti pikendati nõuet võtta sõrmejäljed kahelt aastalt viiele aastale. See tähendab, et dokumendi taotlejalt ei pea sõrmejälgi võtma, kui viimasest sõrmejälgede võtmisest on möödunud vähem kui viis aastat ja tema biomeetrilised andmed ei ole muutunud. Lisaks muudeti foto tegemisest möödunud aja nõuet kuult ühele aastale ning nähti fotole kehtestatud nõuete puhul ette erisus isikute kohta, kes oma tervisliku seisundi või ealise iseärasuse tõttu ei ole võimelised esitama nõuetekohast fotot.

2.8. Alaeesmärk 8. Tõhusam piirihaldus

- 2016. aastal langes küll õhupiiri ületuste arv 19%, kuid maismaapiiri ületuste arv kasvas 7%. Piirivalve tööga kokku puutunud inimeste rahulolu piiriületuse korralduse ja kiirusega on jätkuvalt suur. 2015. aastal oli see 90% ja 2016. aastal 88%.
- Eesti idapiiri kaetus elektroonilise ja tehnilise valvega on jäänud samale tasemele.
- Ebaseaduslikult sisse ja läbirändelt tuvastatud isikute arv on jäänud eelmise aastaga samale tasemele. 2015. aastal oli see 552 ja 2016. aastal 550. Oodatavast tasemest on see küll suurem, kuid selle põhjustas sagedasem kontrollimine.

Tabel 6. Alaeesmärgi „Tõhusam piirihaldus“ mõõdikud

	2014	2015 (tegelik)	2016 (tegelik)	2017	2018	2019	2020	Allikas
Rahulolu piirivalve tööga	89,5%	kasvab (89,5%)	kasvab (87,5%)	säilib	säilib	säilib	säilib	PPA
Eesti idapiiri kaetus elektroonilise ja tehnilise valvega	60%	kasvab (54%)	kasvab (54%)	kasvab	kasvab	100%	tase säilib	PPA
Ebaseaduslikult sisse- ja läbirändelt tuvastatud isikute arv ⁸	267	< 300 (552)	< 300 (520)	< 300	< 300	< 300	< 300	PPA

Schengeni alale on väga lühikese ajaga saabunud ja ilmselt saabub veel sadu tuhandeid ebaseaduslikke sisserändajaid. See ilmestab, kuidas ühe liikmesriigi välispiiri valvest sõltub kogu vaba liikumise ala julgeolek ning liikmesriikide turvalisus. Tõhusama piirihaldusprogrammi tegevuste plaanimisel on arvestatud, et on vaja olla valmis selleks, et rändesurve suund lõunast põhja võib muutuda ja olla idast läände. Seetõttu on Eestil oluline vastutus tagada Schengeni vaba liikumise ala turvalisus.

2016. aastal **jätkusid idapiiri välja ehitamisega kaasnevad tegevused** (maade võõrandamine, projekteerimine, riigipiiri tähistamine, infosüsteemi KILP arendamine jne). Politsei- ja Piirivalveametile anti üle 7 piirilõigu projektid (kokku ehitatakse piirile 11 lõiku), mis sisaldavad taristu ning tehnilise seire- ja valvesüsteemi osa u 80 km ulatuses projekteeritavast piirilõigust (kokku 135,6 km). Samuti alustati katselõigu rajamist piirile u 1,7 km ulatuses. Eesmärk on kontrollida projekteerimistegevuse kvaliteeti enne hangetega alustamist.

2016. aastal **valmis Piusa kordonihoone**, millega piirivalvurid said selles piirkonnas tänapäevased olme- ja töötingimused.

3. Olulised tegevused eesmärkide täitmiseks 2018.–2021. aastal

„Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“ suurimad ülesanded, mis tuleb lahendada, on esiteks luua paremad eeldused siseturvalisuse teenuste sihipäraseks arendamiseks (rõhk reageerimisvõimekuse kindlustamisel ja tugevdamisel) ning teiseks suurendada elanike teadlikkust, kinnistada hoiakuid ja käitumist, mis aitaksid vähendada vajadust tegeleda õnnetuste tagajärgedega ja kujundada ohutut elukeskkonda.

- Tegevuste kavandamisel on arvestatud, et on vaja olla valmis selleks, et rändesurve suund lõunast põhja võib muutuda ja olla idast läände. Eestil on oluline vastutus tagada Schengeni vaba liikumise ala turvalisus. Seetõttu on seatud ka eesmärk ehitada 2019. aastaks valmis riigipiir, mis on täies ulatuses kaetud tehnilise valvega (2017.–2019. aastaks kavandatud eelarve on 50 mln eurot). Valmishitatud riigipiiril on tähtis roll riigi julgeoleku tagamisel. Kokku rajatakse piirile ligi 700 piiriposti, üle 300 ujuva piirimärgi, piirdeaiad ja -tarad ning võetakse kasutusele droonid ja kaamerad, mis aitavad piirivalvuritel oma tööd paremini teha.
- Tugevdatakse kiirreageerimisüksuste, avalikku korda tagavate üksuste ja sidepidamise võimekust, et takistada Eesti julgeoleku vastu suunatud tegevust, kaitsta demokraatlikku riigikorda ja inimeste põhiõigusi ning kindlustada riigi majandusjulgeolek.

⁸ Tegemist on ainult programmi mõõdikuga.

- Julgeolekukeskkonna parendamiseks tagatakse julgeolekuasutuste järjepidev areng süsteemse plaanimise ja võimearenduse kaudu.
- Päästeameti olulisim tulevikuülesanne on leida Eesti tingimustesse sobiv lahendus, millist päästevõrgustikku me saame pikka aega ja jätkusuutlikult ülal pidada, tagades seejuures turvalisuse taseme säilimine.
- Uuendatakse päästetehnikat, alarmsõidukeid, relvastust ja muud varustust, mis on siseturvalisuse teenistujatele nende tööks hädavajalikud. Lisaks on vaja ajavahemikul 2018–2020 välja vahetada ligi 1000 sõidukit. Nüüdisaegne töökeskkond ja töövahendid tagavad selle, et politseinikud ja päästjad saavad oma tööd hästi teha ja abi jõuab inimesteni kiiresti.
- Kindlama ja kiirema abi tagamise üks suuremaid arendusi on valmistada ette võimekus võtta kasutusele üleriigilise kriisiinfotelefoni teenus.
- Rakendatakse tegevused, mis tulenevad uuest hädaolukorra seadusest. Suurendatakse hädaolukorra lahendamise seotud asutuste valmisolekut ning töötatakse välja ja viiakse ellu meetmed, mis maandavad elutähtsate teenuste ristsõltuvust.
- Siseturvalisuse asutustes ja kohalikes omavalitsustes juurutatakse kogukonnakeskse turvalisuse mudelit, mille alusel selgitatakse välja probleemid ning kavandatakse ohtude ennetamise, leevendamise ja vähendamise tegevus. Välja arendatakse kogukondliku lepituse võimalused.
- Toetatakse üleriigilisi ja kohalikke siseturvalisuse vabatahtlike ühinguid nii reageerimisvõime suurendamiseks kui ka ennetustöö laiendamiseks ning luuakse võimalused turvaettevõtete senisest enam kaasata avaliku korra tagamisse.
- Rakendatakse e-residendi digi-ID väljaandmise kontseptsiooni, sealhulgas muudetakse selle väljaandmine kliendisõbralikumaks.
- Arendatakse isikut tõendavaid digidokumente, sealhulgas laiendatakse nende kasutusala ja suurendatakse kasutajate hulka.
- Järjepidevalt uuendatakse isikut tõendavate dokumentide spetsifikatsioone, arvestades praegusaegse tehnoloogia arengut. Võetakse kasutusele e-taotluskeskkond klienditeeninduse parendamiseks.
- Tagatakse identiteetide haldamise võimekus ja riigiasutuste vahel korraldatakse biomeetriliste andmete töötlemine ühtse identiteedihalduspoliitika raames.